

Rapport for Kampanje mot khatmisbruk blant somalisk ungdom.

Forord

Norsk regjering har et mål å integrere innvandrerbarn og ungdom i det norske samfunnet. Dette presiseres i St.meld.nr.49 (2003-2004). Det står: *mål for barn som vokser opp i Norge er å mestre skole og utdanning på linje med andre, ha like muligheter i arbeidslivet som voksne og delta på lik linje med andre i det sivile og politiske liv.* Men noen innvandrerungdom faller utenfor. Blant disse er somalisk ungdom.

En av ting som hindrer integrering er khatmisbruk fordi khat er narkotika som spiser av misbrukers tid. Dette fordi en khatmisbruker gjerne tygger khat hele natta og sover hele dagen, noe som videre hindrer enkelte til å jobbe, gå til skole og fritid.

For å kjøre en kampanje mot khatmisbruk, søkte ORFU¹ og LMS² prosjektmidler fra Helse og rehabilitering. Prosjektbeskrivelsen handlet om en undersøkelse om hvorfor somaliere i Norge begynner å tygge khat, og deretter en kampanje rettet mot disse faktorene.

Prosjektet har hatt forsker Ragner Waldahl fra Universitetet i Oslo som ekstern veileder. ORFU og LMS har, gjennom veiledning fra forskere, fått 10 faktorer årsaker til at somaliere i Norge begynner å tygge khat.

Jeg vil først og fremst gjerne takke Helse og rehabilitering for deres engasjement og tanker om å gjøre noe mot khatmisbruk. Deretter vil jeg takke LMS for fantastisk samarbeid. Jeg takker også forsker Ragnar Waldal, Per Sandvik, som satt i styringsgruppe, Geir Juul Aslaugberg, Christian, Frøydis og somaliske informanter som har stilt opp i intervjuer.

Hassan Ali Omar

Prosjektleder

4. februar 2008

¹ Organisasjon for utvikling

² Landsforbundet mot stoffmisbruk

Kap.1. Bakgrunn og målsetting

Selv om de norske myndighetene ønsker å integrere innvandrerdømt³, viser norske medier og rapporter at khatmisbruk er en av ting som hindrer integrering. Aftenposten har for eksempel skrevet dette om khat:

”Avler vold og ødelegger familier. Somaliere gir misbruket skylden for manglende integrering i det norske samfunnet.”

”Khat-misbruket gjør mennene voldelige. Misbruket skjer gjerne om kvelden og utover natten. Når de kommer hjem, krever en del menn at kvinnene står opp og lager mat til dem. De er krakilske og mishandler kona om hun ikke gjør som han sier. Selv sover de til langt på dag, og barna får ikke leke inne - får må jo ikke bli forstyrret.”

”Ødelegger økonomien. Khat-plantene er så dyre at for mange blir misbruket et økonomisk problem. En bunt med khat koster mellom 100 og 250 kroner, avhengig av kvaliteten. Flere tygger mellom fire og fem bunter i løpet av en kveld, og det går med minst 400 kroner i løpet av en dag.

- Når far bruker alle pengene til å kjøpe khat, går det ut over familien. Du kan ikke tygge khat og jobbe. Dette stoffet holder en hel gruppe nede. Nå er det på tide at politiet og myndighetene gjør noe, sier hun.

Somalisk problem Khat brukes hovedsakelig i det somaliske miljøet i Oslo, og ORFU er bekymret over khat-misbruket.”

”- De som tygger khat blir aggressive, og de bryr seg ikke om familiene sine. Det er nødvendig å stoppe khat-misbruket blant somaliere for at de skal bli integrert i det norske samfunnet. Khat-misbruk hindrer integrering. Det er nesten ingen somaliere med jobb og utdanning som misbruker khat.”

”Mellom 50 og 70 prosent av somaliske menn i Oslo tygger khat regelmessig. Arbeiderpartiet krever at politi- og helsevesen tar tak i den omfattende bruken av den narkotiske planten. Mange bruker så mye som 700 kroner hver dag på khat, forteller Bøhler.

³ Jmf. St.meld.nr.49 (2003-2004)

- Misbruket fører også til problemer for kvinnene. Mannfolkene tygger khat til fire-fem-tiden på morgenen og sover hele dagen. Kvinnene får derfor hele byrden med å oppdra barna, sier han. Rusmisbrukerne kan også få fysiske bivirkninger av khattygging. Søvnløshet, fysisk sløvheter, leverskader, depresjoner, psykoser og personlighetsforandringer står på listen over mulige konsekvenser. Bøhler etterlyser en rekke tiltak:

** Bedre kartlegging av bruk og virkning av stoffet, samt av miljøet*

** Tilpasset behandlingstilbud*

** Større innsats fra politiet”*

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article1572975.ece>

Prosjekt målsetting

For å hindre at flere ungdommer blir tiltrukket av khatmisbruk, har organisasjonene LMS og ORFU etablert et samarbeid om å forebygge khat-misbruk blant somalisk ungdom i Norge. Prosjektets formål har vært å utrede og gjennomføre tiltak som forebygger khatmisbruk blant somalisk ungdom i Norge. LMS og ORFU har først undersøkt hvilke faktorer som fører til at somalisk ungdom begynner å tygge khat. De to organisasjonene har også kartlagt hvilke tiltak mot khat som gjennomføres i Sverige og i Storbritannia. Etter denne analysen har LMS og ORFU kjørt en kampanje som forebygger khatmisbruk blant somalisk ungdom i Norge. Kampanjen er rettet mot å minske og redusere faktorer som er årsak til at somalisk ungdom begynner å tygge khat.

LMS og ORFU har avsluttet kampanjen, og de offentlige ansatte og organisasjoner som jobber mot khat kan laste ned kampanjebudskap(brosjyrene) fra (www.motstoff.no, www.orfu.org og www.mininfo.org)

Kampanjebudskapet, som er skrevet på både norsk og somalisk, er rettet mot ungdom som ennå ikke har startet å tygge khat, og de som gjør det nå.

Kampanjeformål er å få aktiv somalisk ungdom, som ikke tygger khat, men deltar i det norske samfunnet når det både gjelder sport, utdanning og jobb. Vi ønsker å redusere kriminalitet og skole-”dropouts” gjennom å forebygge khatmisbruk blant somalisk ungdom.

Prosjektet som er støttet av Helse og rehabilitering med 500 000 kroner, har hatt følgende faser og styringsgruppe:

Prosjektfaser:

- Pf1: Analyse- og undersøkelsesfasen*
- Pf2: Planleggingsfasen– informasjons- og tiltaksplanlegging, budskapsutforming, analbruk, publisering osv.*
- Pf3: Kampanjefasen – legge info på nett og spre brosjyrer, Info informasjon om khat til forskjellige målgruppe.*
- Pf4: Evaluerings- og rapporteringsfasen*

Prosjektstyringsgruppe

Hassan Ali Omar	ORFU	Prosjektleder
Per Sandvik	Landsforbundet Mot Stoffmisbruk	Leder i styringsgruppe
Ragnar Waldahl	Universitetet i Oslo	Ekstern forsker

Metode

Problemstilling

Utgangspunkt av en empirisk undersøkelse er å utforme et spørsmål som man ønsker å få svar på (Dag Ingvar Jacobsen 2005:68). Dette betegnes som problemstilling, eller forskningsspørsmål. Man kan også lage underspørsmål. Jeg skal i følgende presentere min problemstilling med to underspørsmål:

- *Utrede og gjennomføre tiltak som forebygger khatmisbruk blant somalisk ungdom i Norge.*
 - Hva er *årsakene* til at somalisk ungdom begynner å tygge khat?
 - Hvordan er det mulig å *forebygge* khatmisbruk blant somalisk ungdom i Norge?

Forskningsdesign

Forskningsdesign er alt som knytter seg til en undersøkelse, som for eksempel hva, hvem og hvordan en undersøkelse skal gjennomføres. I dette prosjektet handler forskningsdesign om å undersøke khatforebygging (hva) blant somaliske ungdom i Norge (hvem), og gjennomføring av undersøkelsesopplegg (hvordan)

Under forskningsdesign må man bestemme hvilken type undersøkelse man skal gjennomføre. I denne undersøkelsen har jeg brukt enkelt case-undersøkelse. Dette handler om at jeg må samle informasjon (data) om et avgrenset fenomen (case), som her vil si forebygging av khat blant somaliere i Norge. Dette casestudiet er avhengig av at jeg samler data gjennom intervjuer og observasjoner.

Videre dreier min case-undersøkelse seg om spesielle tiltak (forebygging av khatmisbruk) rettet mot spesifisert gruppe (somalisk ungdom i Norge).

En viktig faktor i casestudiet er å tenke seg tidsperspektivet hvor man skal gjennomføre undersøkelsen. Min undersøkelse skal være en tverrsnittsundersøkelse som handler om at jeg bare skal avgrense undersøkelsesperiode til perioden mars til mai i 2007.

Undersøkelsesopplegg/design

Etter at problemstilling er avklart, er det viktig å lage et opplegg som er rettet mot tiltak som kan gi svar på problemstillingen. På grunn av ulike problemstillinger, så ulike undersøkelsesopplegg. Opplegget har også konsekvenser i funnet (pålitelighet) (Dag Ingvar Jacobsen 2005:87)

Som sagt er mitt opplegg en casestudie om hvordan man kan forebygge khattygging blant somalisk ungdom i Norge. I en casestudie er man nødt til å avgrense undersøkelsen i rom. Jeg har gjort dette ved at jeg har valgt somaliere i et avgrenset geografisk område for undersøkelsen (Oslo).

Datasamling

Her må forskeren tenke hva slags data det skal samles. Kvalitativt eller kvantitativt datamateriale. Formålet med denne undersøkelsen er å få kunnskap om hvordan khatmisbruk kan forebygges i somaliske miljø. Metoden blir dermed kvalitativ datasamling, og ikke kvantitativ fordi jeg ikke vil generalisere funnet.

Jeg har drevet med forskjellige metoder av datasamling. Dokumentanalyse er en av datasamlingene. Jeg har studert hva aviser, rapporter, og offentlige dokumenter har sagt om khat. En annen metode om datasamling jeg har brukt er å intervju enkelte somaliske informanter i Oslo (både khatbyggere, de som ikke tygger, de som vet mest, og et utvalg somaliske foreldre.) Jeg har også hatt et fokusgruppeintervju med to somaliske organisasjoner.

Jeg har hatt hypoteser om at det i Sverige og i Storbritannia gjennomføres tiltak rettet mot forebygging av khatmisbruk blant somaliere. Derfor har Frøydis Tørnøe fra LMS og jeg kartlagt hvilke tiltak mot khatmisbruk som gjennomføres i de to landene. I Sverige har vi intervjuet ansatte fra IOGT-NTO, SIMON, og RNS, som driver med khatforebyggende arbeid i Sverige. I Storbritannia intervjuet vi en ansatt som jobber for Barnet, Enfield and Haringey Mental Health NHS Trust - DASH (Drug Advisory Service Haringey)⁴

Tiltak gjennomført i Sverige

IOGT⁵

Forebygging

- Opplysningsarbeid som viser at khat ikke er kultur. De har formidlet om konsekvensene khat medfører, har brukt forskjellige kanaler og holdt seminarer. Hvis dette er om religion, inviterte de imamer, hvis om helse så leger. Ulike kanaler ble brukt, blant annet studiesirkel, debatter, lærere på skole for å formidle barna

Rehabilitering/behandling

- De som tygger khat kan få hjelp og råd fra IOGT som har flere års erfaring å gjennomføre kampanjer
- IOGT bedriver lobby-virksomhet overfor regjeringen
- Kampanjer. En av kampanjene er å holde konferanser. For eksempel ”Sverige mot narkotika” som er organisert av blant annet IOGT. Det skal snakkes om khat. Formål med konferansen er å endre opinionen – at alle skal vite om khat. Før var det slik at kun somaliere fikk vite om khatkonsekvenser, men nå skal alle vite om det
- Khat kan ikke stoppes med en gang

⁴ http://www.haringey.gov.uk/index/social_care_and_health/health.htm

⁵ <http://www.iogt.se/>

- Engasjere jevngamle
- Delta på somaliske sammenkomster, og be om 15 minutter for å gi informasjon om khat. Man kan også stå utenfor moskeen og dele ut brosjyrer.

RNS⁶: RNS tror at somaliere selv må ta tak i problemet, og ta et oppgjør med det.

SIMON⁷: De driver med studiesirkel⁸ der de sitter med en gruppe som for eksempel består av politikere, minoriteter med somalisk bakgrunn, lærere osv. der de diskuterer khatproblematikken.

Tiltak mot khat i UK

Organisasjonen: Barnet, Enfield and Haringey NHS, MENTAL Health NHS Trust⁹

Forebyggende tiltak

- Utdanner folk om khatkonsekvenser.
- Tiltak baseres på folkets behov, og så kartlegger de først folk som tygger khat

Rehabilitering og behandling

- Jobber med tyggere og sine familier. De gir støtte og informasjon
- Prosjektet er rettet mot problemer som er forårsaket av khat
- Har khat-intervensjonsprogram – de sender folk til for eksempel skoler og klubber
- De knytter arbeidsledige folk til arbeidsgivere og sysselsettingsbedrifter (her som NAV, vikarbyråer, osv)
- Driver med å hjelpe de som har spesielle behov.
- Hjelper med å finne bolig til de som har behov for det.
- Trening til helsepersonell som jobber mot somaliere

Ut fra våre funn fra disse to landene og funn fra data vi har samlet fra somaliere i Norge, har vi gitt forslag til tiltak som de norske myndighetene kan gjennomføre dersom khat skal forebygges i Norge.

Valg av enheter om hvorfor man tygger/ikke tygger khat

⁶ <http://www.rns.se/>

⁷ <http://www.simon.org.se/>

⁸ Studiesirkel gjennomført i Sverige ligner på kollektivgruppe gjennomført av norske studenter på høyskoler.

⁹ http://www.haringey.gov.uk/index/social_care_and_health/health.htm

Som regel bør man ikke velge mer enn 20 respondenter for dybdeintervjuer (jfr. Steiner Kvale, 1997:112). Jeg velger følgende informanter for mitt formelle intervju av somaliere i Oslo:

2 unge jenter som tygger khat, 2 unge jenter som ikke tygger khat. 2 unge gutter som tygger khat, 2 unge gutter som ikke tygger khat, 1 mor med barn som tygger khat, 1 far med barn som tygger khat, 1 far med barn som ikke tygger khat, 1 mor med barn som ikke tygger khat. Dessuten to somaliske organisasjoner. Til sammen 14 informanter.

I tillegg til disse informantene har jeg også gjennomført uformelle intervjuer med Dr. Bulhan, to fra Politiet, et fokusgruppeintervju med fire unge jenter som tygger, og tre andre somaliske menn som vet mye om khattygging i Norge. Blant disse mennene var de som var mot og de som var for khat. Formålet her var å se hvilke faktorer de legger vekt på sine argumenter. Jeg har også gjort observasjoner i det somaliske miljøet, særlig khatmisbrukets virkning på både gutter og jenter.

Utvelgingsprosessen

Før man velger ut enheter bør man ha oversikt over populasjonen. Jeg har oversikt over somaliere i Norge (jfr. Fakta om somaliere). Det er også viktig å avklare tidsperspektiv for khattyggere. Skal man velge de norske somaliere eller somaliere? Her har jeg delt utvelgingsenheter etter hvor lenge de har bodd i Norge. Her tenker jeg å se om botid i Norge har noe å si om sårbarhet til å tygge khat.

Kombinerte utvelgelseskriterier

Det finnes forskjellige kriterier for å velge informanter på. Blant disse er å velge tilfeldige informanter, bredde og variasjon, samle informasjon, velge det typiske og velge de ekstreme.

I min enhetsutvelgelse har jeg kombinert ulike utvelgelseskriterier. Blant disse er å velge de som gjenspeiler eller representerer de forskjellige gruppene vi skal snakke med, som for eksempel noen fra khattyggere og noen fra ikke- khattyggere (bredde og variasjon). De fleste vi har valgt for mitt intervju er somalisk ungdom. Årsaken til det er at 70 prosent av somaliere i Norge er under 30 år (jfr. Fakta om somaliere fra ssb¹⁰) et annet utvelgelseskriterium jeg har brukt er å samle informasjon fra to somaliske organisasjoner i

¹⁰ Statistisk sentral byrå

Norge, to svenske organisasjoner som heter IOGT og RNS, og en annen fra UK.¹¹ Disse organisasjoner har lenge gjennomført tiltak mot khatforebygging.

Jeg har også valgt somalisk ungdom som tygger khat (det typiske), for å spørre dem hvorfor de tygger khat. Utvelgelseskriterium som de ekstreme er inne i handlingsplanen min. Jeg har intervjuet de som har både negativ og positiv holdninger til khattygging for å se hvilke faktorer som gjør at de velger å tygge, eller ikke tygge khat.

Et siste utvelgelseskriterium jeg har brukt er snøballmetoden. Jeg har kontaktet og hatt uformelt intervju med Dr. Bulhan fra Somaliland som har kommet til Norge for å gi foredrag om khat. Jeg har også hatt uformelle intervjuer med noen somaliere som har mer kunnskap om khattygging og forebygging khat blant somaliere i Norge.

Dataanalyse

Det finnes forskjellige måter å analysere kvalitativ data på. Blant disse er analysering av meningsinnhold, beretningsanalyse, diskursanalyse og konversasjonsanalyse. Etter at jeg har gjennomført datasamlingen min, har jeg analysert meningsinnhold av data jeg har samlet. Dette fordi en slik analyse handler om å konsentrere seg om innholdet i datamaterialet som er skrevet på dokumenter, eller utsagn fra informanter og respondenter i intervjuene jeg har gjennomført.

Jeg har også fulgt Bruce L. Bergs (2001) anbefaling om hvilken rekkefølge som skal følges i analysering av kvalitativt datamateriale. Rekkefølgen jeg har fulgt er derfor å først renskrive intervjudataene, deretter kode og klassifisere datamaterialer i kategorier eller temaer.

Som eksempel har jeg i koding og kategorisering av mine empiriske data, laget koder som ”hvorfor man begynner å tygge khat”. Deretter har jeg under kodene laget kategorier som blant annet arbeidsledighet, sønn som far osv.

Dokumentanalyse

Vi har gjennomført blant annet følgende dokumentanalyse av hva regjering har sagt om khat:

St.prp. nr. 1 (2007-2008)

Opptrappingsplan for rusfeltet fra Helse- og omsorgsdepartementet

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) gjennomførte i 2006 en undersøkelse om misbruk av khat i Norge. Khatproblematikk skal ses i sammenheng med arbeid, utdanning og samarbeid mellom det offentlige og aktuelle innvandrersamfunn. Khat er forbudt i Norge. Vi vil vurdere om det skal innføres strengere kontroll med den illegale innførselen og bruken av khat og hvorvidt vi kan få khat på den internasjonale narkotikalist.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/stprp/2007-2008/Stprp-nr-1-2007-2008-/9.html?id=483775>

St.meld. nr. 31 (2006-2007)

Åpen, trygg og skapende hovedstadsregion

Hovedstadsmeldingen fra Kommunal- og regionaldepartementet

Oslopolitiet har de senere årene registrert at mange personer i enkelte innvandrermiljøer oppsøker «klubber» hvor det omsettes og brukes khat. Bruk av khat skaper sosiale problemer for mange og vanskeliggjør sosial og yrkesmessig integrering i det norske samfunnet. Tiltak rettet mot bruk av khat må derfor sees i sammenheng med andre arbeids- og utdanningsrettede tiltak. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/Stmeld-nr-31-2006-2007-/6.html?id=469254>

Funn

Hvorfor minoriteter med somalisk bakgrunn begynner å tygge khat?

1. *Ledighet.* Dr. Bulhan presiserer i en rapport at flere somaliere har stoppet tygging av khat etter at de har fått jobb. Dessuten er det stor enighet blant informanter at ledighet er en av viktigste årsakene til at somaliere begynner å tygge khat. Rapportresultater om khattygging i Storbritannia knytter arbeidsledighet sammen med og hvorfor man tygger khat. Når man ikke har noe å gjøre, tygger man khat. ORFU ble informert, og har observert at khat tygges mest om sommeren når folk har mye fri.
2. *De ser khat som kultur,* og normalt fordi foreldre og andre voksne gjør det hjemme og overalt. De som tygger og mange andre som ikke gjør det, ser khat som somalisk måte å ha det gøy på. ”Når vi tygger så skal alt se så bra ut” sier informanter som tygger.
3. *Gruppepress* – tilbys en kvist av andre venner.
4. ”Behov for ”Wehel” som betyr ”Støtte”. Behov for vennskap, nettverk, å ha det sosialt, å ha det gøy. Dette mener Dr. Bulhan.

5. *Frustrasjon forårsaket av integreringsproblematikken*
 - a. Skole- og språkproblemer
 - b. Får ikke jobb, og tvunget til sosial ytelse
 - c. Får ikke offentlig informasjon på riktig tid
6. *Flørting mellom tyggere og ikke-tyggere - Flere kvinner som nye khatkunder. Hvorfor flere kvinner?*
 - a. Frustrasjon – menn går fra dem, og de føler seg ensomme
 - b. Menn som tygger flørter med kvinnene, og lærer dem på den måten
 - c. Noen er lært opp av sine menn, for at kvinnene ikke skal lage bråk når de selv tygger
 - d. Alle kvinnelige informanter er enige om at årsaken til at flere jenter er rekruttert til khattygging, er at jentene ikke har noe å gjøre på fritiden. Derfor slår de i hjel tiden med tygging
 - e. Mange er arbeidsledige, og har slitt i arbeidsmarkedet. Dermed har de gitt opp, og søkt trygghet ved tygging
 - f. Noen har penger, og vil gjøre hva menn gjør. Likestilling? Noen somaliske jenter har sagt til ORFU: ”Vi skal gjøre menn uavgjort!” på somalisk språk som betyr at de også vil gjøre hva menn gjør.
 - g. Observasjonen jeg har gjort viser at jenter tygger raskere enn gutter, og de bruker mer khat enn guttene bruker. Årsak til dette har ORFU ikke undersøkt.
7. *Skillsmisse og separasjon* som en av viktigste årsakene: Frustrasjon forårsaket av familiesplittelse, og får ikke tid med barna pga separasjonen
8. *Khattilgjengelighet* – Barna lærer ved at de stjeler fra foreldre og smaker. Man ser at det lett selges khat på gater, så prøver man. Man leker med khat.
9. *Som får så sønn*
 - a. Foreldre tygger, og barna tar etter
 - b. Har foreldre det bra, har barna det også bra
 - c. Ungdom ser at andre tygger, så gjør de også.
10. *Mangel på organisering og samarbeid mellom de som er mot khat.* Det er ikke en organisasjon som direkte er rettet mot khatforebygging før dette prosjektet. Politiet er mot khat, Moskeen og imamer er mot khat, de fleste somaliere er mot khat, politikere og de offentlige som Sosial- og helsedirektoratet er mot. Men det er ikke noe samarbeid mellom disse aktørene. LMS og ORFU skal nå etablere et samarbeid mellom disse gruppene. Alle har vist et behov for å samarbeide med hverandre.

Hvilke faktorer vektlegges blant de som ikke tygger khat?

1. Får ingenting ut av det
2. Ødelegger økonomien
3. Khat vil hindre meg å jobbe og tjene penger
4. Den vil hindre meg å konkurrere med min jevnegamle
5. Hindrer meg å gjennomføre skole
6. Jeg vil bli et godt forbilde

Viktige funn

Kvinner – nye khatkunder

Khat er kulturelt tygget av menn fra Øst-Afrika og Yemen, men i Norge har ny utvikling startet. De fleste i det somaliske miljøet som LMS og ORFU har intervjuet, sier at det nå er flere kvinner enn menn som tygger khat i Norge.

”Hvis det kommer fem sekker, går tre av disse til somaliske kvinner” sier de fleste informantene. I Sverige har organisasjonen SIMON¹² sagt til LMS og ORFU at de kjenner flere svenske kvinner som har begynt å tygge khat. Årsak er at svenske jenter tror at khat er et slankemiddel.

Ikke-tyggere – også sårbar for å starte

De fleste ikke-tyggerne ORFU har snakket med, har tenkt på å smake khat flere ganger. De er nysgjerrige, og ønsker å finne ut hvorfor andre tygger khat. Det er en slik tankegang som gjør at flere begynner å tygge khat.

Flere innblandet i smuglingen

Norske tollmyndigheter har flere ganger avslørt briter som har smuglet khat. Somaliske taxisjåfører har fortalt LMS og ORFU at de har hatt etniske nordmenn som passasjerer på vei fra flyplassen, som har smuglet khat fra Storbritannia.

Foreldre ønsker kurs

Barna glemmer seg når de tygger khat. Foreldre vet ikke om dette, men barna vet om hverandre. Foreldre både med barn som tygger og ikke tygger, har felles behov for kurs og

¹² <http://www.simon.org.se/>

seminarer om hvordan de kan snakke med barna når det gjelder å forebygge khatmisbruk blant sine barn. Alle fire foreldre som er intervjuet var negative til khat var skeptiske til å bli intervjuet, og derfor ønsket de å forbli anonyme.

Kap3. Resultater og resultatvurdering

Kampanjegjennomføring

1. www.mininfo.org

ORFU og LMS har etablert dette nettstedet for å gi somaliere generelt, og somalisk ungdom spesielt, informasjon som motiverer ungdom til arbeid, utdanning, sport, politisk deltagelse og sist, men ikke minst informasjon som advarer faren khat medfører.

2. Brosjyredistribuering

Styringsgruppen har i et av sine møter forslått at somaliere bør forstå at informasjon om khat er ikke fra etniske norske, men fra somalierne selv. Derfor kontaktet prosjektlederen tannlege Abshir om å gi sin mening og uttalelse om khat. Legen er godt kjent i somalisk miljø, og hans uttalelser om khat, samt hans bilde, står i dag på brosjyrene.

Det er viktig også å nevne at LMS og ORFU har brukt profesjonelle bedrifter for brosjyrepublisering. Vi brukte Web2people og Christian AS. Den først nevnte har publisert nettsiden www.mininfo.org, og den siste har hjulpet med brosjyredesign og -innhold.

LMS og ORFU har brukt noen fra det somaliske miljøet til å distribuere brosjyrene til skoler, og der somaliere samler seg. Brosjyrene ble delt ut til ungdom på følgende skoler: Hasle GU, Hoven GU, Bjørnholt VGS, Elvebakken VGS, Oslo Handelsgymnasium VGS, Sandaker VGS, Sogn VGS, Stovner VGS, Oslo voksenopplæring Sinsen, Oslo voksenopplæring Rosenhof, Sofienberg VGS.

Brosjyrene ble også distribuert til flere somaliske familier som bor på følgende bydeler: Gamle Oslo, Grunnerløka, Grurud, Bjerke, Alna, og det ble lagt eksemplarer på bydelens informasjonsentre, Moskeen, Oslo city, Grønland, og hos somaliske organisasjoner.

Metoden har vært å ringe til de som vi kjenner, og si til dem at vi har brosjyrer som er laget for å forebygge khatmisbruk blant somaliske ungdom, og at vi ønsker å levere noen av disse brosjyrene til dem, så de kan videredistribuere til andre som de kjenner i bydelen.

Distribuering gjennom skoler. Vi begynte med at skolerektorer sendte, eller kontaktet ungdom, og fortalte dem at LMS og ORFU skulle komme for å dele ut brosjyrer om khat. Denne metoden skapte imidlertid treghet og skepsis blant somaliske foreldre. Hoven skole har for eksempel sendt invitasjon til ungdom på sin skole og foreldre, men av 16 elever kom bare to. Årsak til denne skepsisen blant foreldre var at de ikke ble informert godt nok om hva brosjyreutdelingen dreide seg.

Vi fant ut at det er lettere å snakke direkte med ungdom på videregående skoler enn ungdom på grunnskoler. Derfor har vi underveis endret strategien med at skoleadministrasjon direkte kontakter foreldre og somalisk ungdom. Etter vi har diskutert dette med somaliere, kom vi til en løsning om at vi direkte kontakter somaliske foreldre, og forklarer dem hva brosjyrene egentlig handler om. Vi har også besøkt ungdom på skolene mer direkte, der vi forteller om brosjyrene.

3. Massemedia

LMS og ORFU har satt khat på dagsorden. Dette har vært en del av prosjektkampanjen fordi dette vil vekke norske myndigheter til å gjøre noe med khat.

Her er linker av hvilke medier har sagt noe om vår kampanje mot khat:

Avis	Oversikt	Link
VG	Kamp mot khat	http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=144400
VG	Ledighet og gruppepress årsaker til khattygging.	http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=189541
Aftenposten	Khat omsettes på åpen gate i Oslo	http://www.aftenposten.no/nyheter/oslo/article1825032.ece
Utrop	Khat selges som aldri før	http://www.utrop.no/art.html?catid=1&artid=12849
Islam in Europe	Norway: Study on khat abuse	http://islamineurope.blogspot.com/2007/06/norway-study-on-khat-abuse.html
NAKMI	Ikke narkotika	http://www.nakmi.no/nyheter/artikkel.asp?NyhetID=1028&SpraaakID=1&Sek
Nrk	Vil stoppe khatmisbruk	http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.3826459
Skolenettet	Norsk-somalisk brosjyre mot khatmisbruk	http://www.skolenettet.no/templates/ntb/NTBNews.aspx?id=44193&epslanguage=

4. Bruke populære somaliske nettsider

ORFU har hatt avtale med GSU - Galgadud Sosial Utvikling om å legge kampanjeinformasjon på fem populære somaliske nettsider som somaliske ungdommer leser. GSU har lagt kampanje på følgende nettsider: www.dayniile.com, www.waagacusub.com, www.baraxley.com, www.hawiyenews.com og <http://www.xogta.com>

Kap. 4. Oppsummering/konklusjon

Norske myndigheter ønsker å gjøre noe med khat. Noen frivillige organisasjoner er også engasjert i å gjøre noe med khat. Blant disse organisasjoner er ORFU og LMS. De to organisasjonene har skrevet prosjektbeskrivelse til Helse og rehabilitering. Prosjektet handlet om å først undersøke hvorfor somaliere begynner å tygge khat, og deretter gjennomføre kampanje mot khatmisbruk. De to organisasjonene har funnet ti faktorer om hvorfor somaliere begynner å tygge khat. Disse faktorene er *ledighet, somaliere ser på khat som kultur, gruppepress, behov for støtte, frustrasjon forårsaket av integreringsproblematikken, flørtning mellom tyggere og ikke-tyggere (flere jenter har startet et khatmisbruk på den måten), skilsmisse og separasjon, khattilgjengelighet, overføring mellom generasjoner, og mangel på organisering og samarbeid blant de som ønsker å kjempe mot khat.*

Etter funnene har LMS og ORFU begynt informasjon rettet mot å minske faktorer som er årsak til khattygging. Vi har blant annet publisert nettsiden www.mininfo.org. Her skal ORFU beskrive farene ved khat, og annen informasjon om jobb, utdanning, sport og politikk. Brosjyrer ble også delt ut til ungdoms- og videregående skoler med flere somaliske elever. Vi har også satt khatproblematikken på dagsorden gjennom at flere norske medier har skrevet om kampanjetiltaket. Sist, men ikke minst, har ORFU publisert khatkampanjen på populære somaliske nettsider.

Selv om prosjektet er avsluttet, skal ORFU fortsette arbeidet mot khatmisbruk blant somaliere. Vi skal gi ungdom informasjon om arbeid, skole, sport og politikk (alternativer til khat). Vi skal gi dette gjennom www.mininfo.org.

Referanser/litteratur

Nettsider

1. <http://narkoman.net/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=247&mode=thread&order=0&thold=0>
2. <http://www.geocities.com/forceps1974/khat.html>
3. <http://www.togdheer.com/khat/index.shtml>
4. <http://www.12stepreatmentcentres.com/Articles/khat%20report05.pdf>
5. <http://www.ecad.net/>
6. <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200506/cmselect/cmsctech/1031/1031.pdf>
7. <http://www.haringey.nhs.uk/>
8. http://www.eurad.net/drugs_index/khat1.html
9. http://www.eurad.net/drugs_index/khat.htm
10. <http://www.fmr.no/bruk-av-khat-i-norge.366627-9857.html>
11. <http://www.politics.ie/viewtopic.php?p=442115>
12. http://www.braha.org/nuke_en/modules.php?name=News&file=article&sid=226

Rapporter

1. <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/rdsolr4705.pdf>
2. <http://www.drugs.gov.uk/publication-search/diversity/khat-use-report?view=Binary>
3. http://www.drugs.gov.uk/publication-search/acmd/khat-report-2005/Khat_Report_.pdf?view=Binary
4. http://www.nova.no/asset/2396/1/2396_1.pdf

Vedlegg

1. Dette er khat

- *Khat er en grønn plante som blir dyrket i Øst-Afrika og Sørvest-arabia.*
- *Har kraftige stilker som blir kalt for Catha edulis.*
- *Bruk av khat finnes ofte i sosiale sammenhenger i landene der det vokser. I noen av disse landene har khat samme sosiale funksjon som alkohol og kaffe i den vestlige verden.*
- *Folk har i flere århundrer brukt khat i Afrika og Asia.*
- *Stoffene i khat virker på samme måte som kokain og amfetamin, men ikke fullt så sterkt.*
- *Siden virkestoffene i khat er svake må det tygges betydelige mengder før det oppnås en akseptabel rus for brukerne.*
- *Den vanligste måten å bruke khat på er å tygge det. En munnfull tygges godt for å få ut virkestoffene, deretter svelges resten.*
- *Det er holdepunkter for at det ved langvarig khat-bruk utvikles gjerne psykoselignende tilstander som ikke er så forskjellige fra de som oppnåes ved amfetaminbruk. Søvnløshet er vanlig, rastløshet, irritasjon og depresjoner.*
- *Av fysiske problemer kan nevnes betennelse i munnhule, tannkjøtt, spiserør og mavesekk.*

Kilde: Landsforbundet Mot Stoffmisbruk og Wikipedia

2. Brosjyre

<http://www.mininfo.org/pdf/khatbrosjyre.pdf>

3. Informanter

I Norge

Formelle intervjuer

1. Daud Mohamed Ali 22 år gammel
2. Mohamed Ismail 23 år gammel
3. Layla Ahmed 21 år gammel
4. Ikran Ali 20 år gammel
5. En jente som tygger(anonym) 18 år gammel
6. En jente som tygger(anonym) 22 år gammel
7. En gutt som tygger(anonym) 25 år gammel
8. En gutt som tygger(anonym) 24 år gammel

9. Abdirasak Mohamed(far som har barn som ikke tygger)
10. Far som har barn som tygger(anonym)
11. Mor som har barn som tygger khat(anonym)
12. Mor som har barn som tygger(ønsker å bli anonym)
13. Naima Abdirahman Aseir fra somalisk organisasjonen: Somalihjelp
14. Rodo M. Abdullahi fra Somalisk organisasjon: Somalisk kvinnekлубb

Til sammen: 14

Uformelle intervjuer

1. Dr. Bulhan
2. Fokusgruppe med Fire jenter som tygger(anonym)
3. Liban Abdi Hassan
4. Osman Ali
5. Politiet: Kjetil Tunold
6. Politiet: Trond Skaarud
7. Abdulkadir Ibrahim Mohamed

Til sammen 10

I Sverige

1. Per Johansson fra RNS
2. Sofia Modig fra IOGT
3. Ahmed Siraj fra IOGT
4. Patrick.schoultz fra IOGT
5. Renée Besseling fra SIMON

I UK

1. Ajab Aboker fra Haringey NHS
2. Vine Alison

Til sammen – I Norge og i utland: 31 informanter

(iii. Intervjueguide)

1. Somalisk ungdom som tygger khat (2 jenter og 2 gutter, hver for seg) 18-26 år

Årsak

1. Har du noen interesser?
2. (Årsak)Tygger du khat?
3. (Årsak)Husker du først gang du har begynt å tygge khat?
4. (Årsak) Hva er årsakene til at du gjør det?
5. (Årsak)Var det ok å tygge khat i huset til familien din?
6. (sosialt) Hvor liker du å tygge khat?
7. (sosialt) Hvem liker du å tygge med? Eldre eller med ungdom?
8. (sosialt) Hva er det som er positivt til å tygge khat?
9. (sosioøkonomiske faktorer) Hvor gammel er du? Jobber du? Går du på skole? Bor du alene?
10. (økonomi) Hvordan kjøper du khat? Hvor mange ganger tygger du? Hvor mye bruker du på khat per måned?
11. (holdning til å slutte) Hva er negativt med å tygge khat?
12. (Holdning til å slutte)Vil du fortsette tyggingen?

Forebygging

1. Hva vil du bli i fremtiden?
2. Hva vil du like å gjøre i fremtiden?
3. Hvilke drømmer har du for fremtiden?
4. Tror du at du kan stoppe tyggingen?
5. Er det noen ting som hindrer deg til å stoppe tyggingen?
6. Er det noen ting som du kan erstatte khat med (noe du kan gjøre istedenfor å tygge khat)?
7. Hva kan de norske myndighetene gjøre for å forebygge khat blant somaliere?
8. Har du mer å si?

2. Somalisk ungdom som ikke tygger khat (2 jenter og 2 gutter, hver for seg) 18-26 år

Årsak

1. (Årsak)Tygger du ikke khat? Har du tenkt å tygge khat?
2. (Årsak) Hva er årsakene til at du ikke gjør det?
3. (Årsak) finnes det noen som tygger i ditt hjem?
4. (sosioøkonomiske faktorer) Hvor gammel er du? Jobber du? Går du på skole? Bor du alene?
5. (sosialt) Liker du å være sammen med de som tygger

6. (sosialt) Liker du å være sammen med de som tygger khat?
7. (sosialt) Er du mest sammen med voksne eller med venner/jevnaldrende? Tygger de?
8. (Holdning til khat) Hva synes du om khat? Positive? negative?

Forebygging

1. Har du noen interesser?
2. Hva vil du bli i fremtiden?
3. Hva vil du like å gjøre i fremtiden?
4. Hvilke drømmer har du for fremtiden?
5. Har du mer å si?

3. Pårørende - somalisk foreldre. 1 mor og 1 far som har barn som tygger khat.

1. Har dere barn som tygger khat?
2. Er hun/han avhengig eller ikke?
3. Hva tror dere var årsaken til at de begynte å tygge khat?
4. Var det noen ting som kunne hindret han/hun fra å begynne å tygge khat?
5. Hvordan ser dere det å tygge khat?
6. Tygger dere selv?
7. Er det ok å tygge sammen med barna?
8. Hva tror dere kan forebygge at ungdommene skal begynne til å tygge khat?
9. Hva sier dere når dere skal fraråde dem til å tygge khat?
10. Trenger dere å lære måter dere kan hindre at deres barn kan tygge khat?
11. Det er mulig å holde kurs og seminarer som hjelper pårørende som har barn som tygger khat, vil dere delta et slikt seminar?

4. Somalisk foreldre. 1mor og 1 far som har barn som ikke tygger khat

1. Dere har ikke barn som tygger khat, hva tror dere er årsak til at de ikke gjør det?
2. Hva tror dere er årsaken til at flere somaliere begynner å tygge khat?
3. Hva gjør dere til å forebygge khattygging blant deres barn?
4. Hva tror dere det kan gjøres for å forebygge khat blant ungdom?
5. Hva sier dere når dere skal fraråde dem til å tygge khat?
6. Trenger dere å lære måter dere kan hindre at deres barn kan tygge khat?

7. Det er mulig å holde kurs og seminarer som hjelper somaliske foreldre til å lære hvordan forebygge khattygging blant deres barn, er dere interessert i et slikt seminar?

5. To somaliske organisasjoner

1. Hva er årsaksfaktorer som gjør at somaliere begynner å tygge khat?
2. Hvordan er det mulig å forebygge khatmisbruk blant somalisk ungdom?
3. Hva kan de norske myndighetene gjøre for å forebygge khatmisbruk blant somaliere i Norge?

6. UK and Swedish Health Authorities

1. Is khat chewing allowed in this country?
2. What is the punishment like if some one is caught chewing
3. Are there many Somalis who chew in UK? In which city is khat mostly chewed?
4. What do you think are the reasons on why Somalis start chewing khat?
5. Have your organization carried out any preventive methods for Somali non Khat chewers?
6. Are there other organizations that carry out preventive measures against khat misuse?
7. What does your organisation do against khat chewing?
8. What kind of measures could be used in order to prevent khat chewing against Somali youth?
9. Do you have rapport, documents or literature references on khat?
10. Do you carry out treatment methods to khat users?
11. Do you have courses, seminars directed to parents whose children chew khat?